

יוסף באו

צייר, גרפיקאי, חלוץ האנימציה, בלשן, איש סוד, סופר, משורר ומו"ל

1920-2002

ציוריו של יוסף באו היו מוצגים בבניין האו"ם בניו-יורק, בפרלמנט הספרדי במדריד, במוזיאון בית המרקחת בגיטו קרקוב, במוזיאון אוסקר שינדלר בקרקוב ובמוזיאון היהודי במוסקבה. תערוכה של יצירותיו הוצגה באתר ההנצחה הממלכתית לחללי קהילת המודיעין (מל"מ), בגלילות. רק לאחר מותו התברר שיוסף באו עבד במוסד. הוא אף פעם לא סיפר על כך. תערוכתו על השפה העברית הוצגה במשרד החינוך בתל אביב ובירושלים ועכשיו מוצגת ברחבי ברה"מ לשעבר.

יוסף באו נולד בשנת 1920 בקרקוב, בפולין. בשנת 1938 התחיל ללמוד אמנות פלאסטית, באוניברסיטת קרקוב, אבל מלחמת העולם השנייה קטעה את לימודיו. חמש שנים היה בגטו ובמחנות העבודה.

בתחילה היה בגטו קרקוב, לאחר מכן במחנה רכוז פלאשוב. משם הועבר לגרוס רוזן ובסוף היה במחנה של אוסקר שינדלר, ברינליץ, בצ'כיה. בגיטו ובמחנות נצטווה ע"י הגרמנים לעבוד בתור גרפיקאי ושרטט, ובסתר צייר, כתב ותעד את כל מה שראו עיניו.

האמנות הצילה את חייו ובזכותה הצליח להציל מאות אנשים, כשזייף למענם תעודות, שבאמצעותן הצליחו לברוח. באו מעולם לא הזכיר נושא זה, אבל לימים, כשנודע הדבר, שאלו אותו העיתונאים מדוע לא עשה גם לעצמו תעודה, שאיתה היה יכול להימלט, ובאו ענה: "לו זייפתי תעודה לעצמי, לא יכולתי להציל את כל אלה שנזקקו לעזרתי באותה עת." ולשאלה אם לא חבל אפוא על חמש השנים הקשות שבהן נשאר במחנה, ענה: "אבל לו נמלטתי מן המחנה, כיצד הייתי מכיר את אשתי?"

ואכן, במחנה זה הכיר באו את רבקה, אשתו. למרות האיסור, הם נהגו להיפגש ואף התחתנו בסתר במחנה, אחרי שיוסף באו, מחופש לאישה, התגנב לתוך מחנה הנשים כדי לערוך את טקס הקידושין. תיאור חתונתם מוצג בסרט "רשימת שינדלר". זמן קצר לאחר חתונתם נשלחה רבקה לאושוויץ.

בתוך מחנה הריכוז כתב וצייר ספר בגודל כף יד בשם: "העולם ואני". חלק מהשירים מלאי אופטימיות והומור.

בסיום המלחמה, באו מצא את אשתו בדרך נס, ויחד חזרו לקרקוב, כיוון שבאו רצה לסיים את לימודיו באוניברסיטה. למחייתו עבד כמעצב, כגרפיקאי וכקריקטוריסט בשלושה עיתונים וערך תערוכה של הציורים שצייר בתוך המחנות. ראש עיריית קרקוב פתח את התערוכה. כן הוציא לאור ספר שירה שאייר, ושמו "צלו של עובר אורח".

בסיום לימודיו בשנת 1950 עלו יוסף, רבקה ובתם, הדסה, לארץ ישראל. בארץ גויס באו למוסד. במסגרת תפקידו כגרפיקאי זייף תעודות שונות ביניהן תעודות שיועדו לאלי כהן, המרגל שלנו בסוריה, ולהבדיל - לאייכמן. יוסף מעולם לא דיבר על פעילויותיו אלה.

בשנות החמישים פתח סטודיו לגרפיקה ואולפן לסרטים מצוירים. שם יצר פרסומות, סרטי אנימציה וכתורות עבור רוב הסרטים שנוצרו אז בארץ, ובכך סייע לא במעט לכינונה של תעשיית הסרטים הישראלית שהיתה אז בחיתוליה. מן הסטודיו הצנוע שלו יצאו אז כותרות לסרטים כגון: "שמונה בעקבות אחד", "קזבלן", "סאלח שבת", "עמוד האש", "הם היו עשרה", ועוד רבים אחרים.

תשדירי הפרסומת שיצר באנימציה הופיעו בקולנוע ובטלוויזיה מביניהם: "מזון לשעת חירום", "הכן רכבך לחורף", "שיטת הניקוד פועלת" ועוד. היה גרפיקאי של מחלקת קשרי חוץ של אוניברסיטת תל אביב ובין היתר הכין את מגילות הקלף לדוקטור כבוד. כל השנים צייר וערך תערוכות בארץ ובחו"ל.

יוסף באו כתב, אייר, ערך והוציא לאור עשרה ספרים בעברית ובפולנית. בהם הספרים "משולש עגול", "שנות תרצח", "לו טוב", "ד"ש קר", "ברית מלה" ו"ההוכחה". הספר "שנות תרצ"ח" תורגם לאנגלית בשם: "Dear God! Have you ever gone hungry?" הספר תורגם גם לפולנית, לסינית ולספרדית. ליוסף באו הייתה אהבה מיוחדת לשפה העברית ולדקויותיה. בספרו "ברית מלה" הוא מנסה להוכיח שהעברית היא שפה חכמה, הגיונית ומלאת הומור. לדוגמא: השיג לָחֵם רק מי שִלַחם בעבורו קשה והלוואי וכל הנשק בעולם יהפוך לנשיקה. כל מלה מלווה בציורים ואיורים בעלי כפל משמעויות. כתיבתו וציוריו מתובלים בהומור רב. מפעל חייו המיוחד זוכה להכרה בינלאומית ויצירותיו מוצגות במקומות שונים בעולם. ספרים רבים ומאמרים העוסקים בהישרדות בשואה, מזכירים ומתארים את סיפורו של יוסף באו, כאמן וכאדם, שבלט במיוחד בזכות ההומור, האהבה וראיית הצד החיובי בכל מצב, דרך חיים שהשתקפה בעבודותיו. תערוכה מציוריו "ברית מלה" על השפה העברית הוצגה לראשונה בכנסת משם עברה למקומות רבים אחרים וכעת מוצגת ב"בית יוסף באו" ובהרבה בתי ספר בארץ ובעולם. ב"בית יוסף באו" נשמרו יצירותיו בכל סוגי המדיה להן ערך היסטורי ותרבותי רב בנוסף על הפן האמנותי המיוחד לו. כמו כן בנה במו ידיו את כל הציוד לאנימציה, חדר הקרנות וקולנוע קטן, הקטן ביותר בארץ ואולי גם בעולם. הוגשה בקשה לגינס בתור הקולנוע הקטן ביותר בעולם. עבודותיו מתעדות את תקופת השואה ובעיקר עשרות שנות תרבות מקורית בארץ ישראל מקום המדינה ואילך.

תערוכה קבועה ב"בית יוסף באו"
רח' ברדיצ'בסקי 9 ת"א (ליד הבימה ושד' רוטשילד)
לפרטים: הדסה 054-4212730 צלילה 054-4301499
www.josephbau.com
e-mail: josephbau@hotmail.com